

Jan kan ha ligget død i leiligheten sin i ett år

2024-04-20

Optional[© Adresseavisen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

4 UKEADRESSA LØRDAG 20. APRIL 2024

 HOVEDREPORTASJEN

Jan kan ha ligget død i leiligheten sin i ett år

Jan gledet seg over å få innvilget den kommunale boligen.

Hvert år blir noen i Trondheim liggende døde en stund før de blir funnet. Det skjedde med Jan.

I en koffert finner politiet en dokumentmappe med skattekort, lommebok, kvitteringer og andre papirer. Den nyeste kvitteringen er fra 2. oktober 2021.

Jan beskrives som et hjertelig menneske med humor, en som gjerne slo av en spøk.
FOTO: Privat

TEKST: Kari-Anne Aarvåg

FOTO: Richard Sagen

FOTO: Kim Nygård

ILLUSTRASJON: Ingrid Meisingset

Mandag 7. november 2022

Like etter klokka 13.00 får en patrulje i oppdrag å kjøre til Saupstad i Trondheim. Helse- og velferdskontoret trenger bistand med å komme inn i en leilighet i en rød teglsteinsblokk.

Klokka 13.19. Politiet ankommer stedet, sammen med en representant fra Trondheim kommune. En representant fra Nav og en fra Helse- og velferdskontoret er også til stede.

De er bekymret for mannen som bor i leiligheten og skal informere om en mulig utkastelse.

Patruljen låser seg inn.

En dam med væske flyter utover stuegulvet. Alle vinduer er lukket, luften tett og temperaturen høy. To panelovner står innstilt på 25 grader.

Så ser de ham, liggende i fosterstilling på gulvet.

Den 64 år gamle mannen bærer preg av å ha ligget død lenge.

Siste kontakt

Det er ikke mulig å arbeide i vanlig uniform, så betjentene tar på seg verneutstyr, før de går inn på nytt.

Åstedet er ryddig, minimalistisk. Det ligger enkelt verktøy og flere pappkartonger med tilhørende møblement fra IKEA i boligen. Skapene er tomme. Foruten ett, fylt med sengetøy – fremdeles i emballasjen.

Mye tyder på at den toroms leiligheten i andre etasje er nyinnflyttet.

Representanten fra Nav informerer politiet om at hun trolig er den siste som var i kontakt med mannen, da hun bisto ham med innflytting ett år og to måneder tidligere, i september 2021.

Hun forteller at avdøde verken hadde kontaktnettverk eller familie – foruten en bror. Men hun har ikke særlig kjennskap til denne broren.

Videre opplyser hun at mannen var dårlig til beins og at han gikk med stokk.

I en koffert ved siden av avdøde, finner politiet en dokumentmappe med skattekort, lommebok, kvitteringer og andre papirer. Den

nyeste kvitteringen er fra 2. oktober 2021.

Dødsbudskapet

Sent på kvelden noen uker senere banker lokalt politi på døra til Stanislaw Boroń (59) i Polen.

Han forstår med en gang at det må dreie seg om broren, Jan.

– Jeg fikk beskjed om at norsk politi hadde funnet rester av et lik i leiligheten hvor Jan bodde, sier Stanislaw.

Han jobber som administrativ leder i Polen, ved en institusjon hvor både yrkesskole for uniformerte yrker og en videregående skole med spesialisering innenfor allmennfag er samlet.

Dødsfallet ble rutinemessig kodet som «mistenkelig» i politiets registre, og Adresseavisen har fått innsyn i etterforskningsmaterialet.

Kommunen ville ikke svare

Det var sommeren 2023 at redaksjonen mottok tips om at en mann skulle ha ligget død i en kommunal bolig i Trondheim i ett års tid.

Tipseren visste ikke om avdøde etterlot seg familie.

Enhetsleder ved Helse- og velferdskontoret på Lerkendal, Frank Meland, ville ikke opplyse

Jan vokste opp med en jevngammel storesøster. Da han var åtte år gammel, ble han storebror til Stanislaw. Her med søster og mor. FOTO: Privat

– Kanskje hadde han noen gjenstander, betydningsløse for andre, med høy affeksjonsverdi for meg.

Stanislaw Boron

om avdøde hadde pårørende. Han ville heller ikke svare på hvor tingene til avdøde var plassert eller om det hadde flyttet inn nye beboere i leiligheten.

– Vi er begrenset av taushetsplikt og kommenterer generelt ikke enkeltsaker i media, sa han.

– Hvordan er det mulig at noen blir liggende døde over måneder, kanskje år, i en kommunal bolig?

– Det er ikke nødvendigvis slik at de som leier kommunale boliger blir tilsett eller mottar annen hjelp fra kommunen. Det blir som å bo i en leid bolig. Det er de samme juridiske prinsippene som gjelder. Noen har ikke pårørende eller andre som er der for dem. Slike

situasjoner oppstår, og det er selvfølgelig veldig uheldig for dem det gjelder, sa Meland.

Trondheim kommune ville ikke formidle vårt ønske om kontakt med eventuelle pårørende.

– Jeg er skuffet

Via andre kilder kom det frem at Jan har en bror, og i midten av november fikk vi kontakt med Stanislaw.

Under et intervju gjennomført som video-samtale med tolk på nyåret, forteller Stanislaw at Trondheim kommune aldri har tatt kontakt med ham etter brorens død.

– Jeg er ikke ute etter å klandre noen, men skal ærlig innrømme at jeg er skuffet over at verken kommunen eller Nav har tatt seg bryet med å snakke med meg. Dersom jeg hadde hatt noen boende i huset mitt, og personen hadde gått bort, ville jeg tatt kontakt med familien til vedkommende. Det er sårt at det kun er politiet som har tatt kontakt – og da bare for å bekrefte Jans identitet.

– Kanskje hadde han noen gjenstander, betydningsløse for andre, med høy affeksjonsverdi for meg. For eksempel en penn eller en kniv.

Stanislaw utelukker ikke at institusjonene kan ha forsøkt å nå ham per telefon, men at han

kanskje har tenkt at det var utenlandske selgere eller spam.

– Uansett tenker jeg at de ville nådd meg dersom de virkelig ønsket det. De kunne for eksempel engasjert tolk. Jeg snakker verken norsk eller engelsk, sier han.

Kommunen skriver i en e-post at det er bobestyrer og skifteretten som avgjør hva som skal skje med eiendelene til avdøde personer.

Stanislaw reiser seg fra kontorstolen i stua og snur kameraet mot to store katter som ligger langflate på en panelovn. 59-åringen forteller at Jan var veldig glad i dyr. Han etterspurte rett som det var bilder av Stanislaws hund.

– Jeg kan dessverre ikke servere dere kaffe, men jeg vil gjerne lage en kopp til meg selv, sier han, for han forsvinner fra skjermen.

Gift og skilt

De vokste opp i en søskenflokk på tre, i Kandyty i Polen. Jan var åtte år da Stanislaw ble født. Søsteren var ni.

De levde under samme tak, men aldersforskjellen hindret det nære søskenforholdet mellom brødrene.

– Likevel var vi alltid glade i hverandre – til det siste, sier Stanislaw.

Jan reiste hjemmefra og begynte på yrkes

Jan var ung da han flyttet til Gdansk og startet sin yrkesmilitære karriere. FOTO: Privat

– Når en person kan bli liggende død så lenge, har hjelpeapparatet sviktet.

Stanislaw Boron

skole innenfor snekkeryrket som 15-åring.

Da han var ferdig, flyttet han til Gdansk og startet sin yrkesmilitære karriere. Senere ble han utplassert som yrkessoldat lenger nord i Polen, hvor han møtte en kvinne som han i midten av 20-årene giftet seg med.

I 30-årene bestemte Jan seg for å avslutte karrieren som yrkessoldat, og begynte som tømrer. Og i 2004, i midten av 40-årene, skilte han lag med kona.

– Det var en vennlig skilsmisse. De hadde ikke barn og var greie med hverandre under prosessen. Jan flyttet ut og overlot leiligheten til ekskona. Året etter bestemte han seg for å etablere eget selskap i byggebransjen og fikk to ansatte, sier Stanislaw.

Som voksne bodde Jan og Stanislaw minst 200 kilometer fra hverandre. Gjennom alle år hadde de sporadisk kontakt over telefon, men de møttes sjelden.

Drømte om å bygge hus

Stanislaw forteller at Jan etter hvert begynte å snakke om å flytte til Norge. Han hadde ingenting som holdt ham igjen i Polen og var fascinert av den norske naturen. Lik den polske, men enda mer å begeistre seg over.

I tillegg hadde han hørt at det gikk an å tjene gode penger i landet.

– Målet hans var å tjene nok til å kunne bygge seg et lite hus på et mindre sted med litt avstand mellom naboene, i Norge. Ved en elv, foran et fjell, gjerne omringet av skog. Jan fant roen i

naturen, sier Stanislaw.

I 2007 satte broren flytteplanene ut i livet og forlot hjemlandet. En polsk «mellommann» rekrutterte ham til byggebransjen helt nord i Trøndelag.

Jan sendte støtt og stadig bilder av vakker norsk natur til Stanislaw.

Men det tok ikke lang tid før arbeidsgiverens innsalg om gode arbeidsvilkår slo sprekker i Jans tillit.

– Han rapporterte om vakter på minst ti timer per dag og lønn langt lavere enn det nordmenn tjente for å utføre samme type arbeid.

Etter et par år fikk han nok og reiste tilbake til Polen for en kortere periode.

Til tross for den dårlige opplevelsen, ville Jan tilbake til Norge. Og i 2011 fikk han jobb i byggebransjen i Trondheim gjennom bemanningsselskapet Adecco.

– Hadde ingen faste venner

Stanislaw anslår at det tok to år før broren besvimte på arbeid i Trondheim første gang. Så besvimte han på tur til butikken, og så på vei til et møte.

Jan ble sykmeldt, men levde lenge med et håp om å komme tilbake på jobb.

– Etter hvert fikk han vansker med å bære matvarene hjem fra butikken – i det hele tatt å gå. Men han klaget aldri, og klandret ingen for at det ble som det ble.

Stanislaw forteller at Jan bodde i kollektiv med polske, tsjekkiske og asiatiske arbeids-

Stanislaw forteller at han aldri er blitt kontaktet av Trondheim kommune eller Nav. Kommunen svarer at det i utgangspunktet er politiet som har ansvar for å informere pårørende. FOTO: Privat

Jan sammen med moren. Hun døde bare måneder før Stanislaw sist var i kontakt med Jan.
FOTO: Privat

Jan hadde en drøm om å tjene nok til å bygge seg et lite hus i et skogholt i Norge. FOTO: Privat

innvandrere, inntil han fikk innvilget kommunal bolig sommeren 2021.

– Han hadde ingen faste venner, men sporadisk kontakt med folk han hadde arbeidet med. Jeg kan ikke huske at han noen gang nevnte at han hadde noen han kjente godt eller gikk på besøk til i Trondheim.

Adresseavisen har vært i kontakt med flere av Jans naboer. Ingen har verken sett eller snakket med ham i løpet av månedene han bodde der.

Stanislaw tror ikke ensomheten var selvsvalt. Han beskriver broren som en sosial mann som var glad i folk.

– Jan var en nøktern person, rolig og stabil. Et hjertelig menneske med humor, som gjerne slo av en spøk. Men han var ingen nikkedukke – han ville gjøre ting på sin måte.

– Og så var han veldig interessert i hopprenn, historie og internasjonal politikk. På ungdomsskolen representerte han skolen i en konkurranse innen historie på fylkesnivå. I et land med nesten 40 millioner innbyggere, er det virkelig stort.

– Hva tror du han tenkte om at det aldri ble noe av huset i skogholtet?

– Jeg tror at han de siste årene innfant seg med at det mest sannsynlig ikke ville skje så mye mer i livet.

– Svikt, også fra min side

Den siste telefonsamtalen mellom brødrene

fant sted i november 2021. Stanislaw husker den godt.

Han var på vei fra kirkegården, hvor han hadde sett til gravene til foreldrene og besteforeldrene. Det var solrikt og varmt, tross årstiden, og brødrene snakket blant annet om moren som døde tre måneder tidligere. Videre fortalte Jan at han hadde fått det mye bedre etter å ha flyttet inn i den kommunale leiligheten.

– Han følte seg sett og var takknemlig for at noen tok seg tid til ham. Han fortalte at han kunne snakke med to personer i Nav.

Da Stanislaw ringte for å ønske broren god jul en drøy måned senere, fikk han ikke svar. Han forsøkte flere ganger, men uten hell.

59-åringen stusset over at Jan ikke ringte tilbake, men var aldri inne på tanken om at han kunne være død.

– Det hadde hendt at han varslet om at han ikke ville være kontaktpar på noen måneder, fordi han skulle reise ut på ei øy uten telefonforbindelse for å besøke en bekjent. Jeg tenkte at det kunne være forklaringen.

Det blir både vår, sommer og høst, uten at Stanislaw kommer igjennom til broren. Men han slår seg til ro med at Nav eller kommunen vil ta kontakt, dersom det har hendt noe.

– Når en person kan bli ligge død så lenge, har hjelpeapparatet sviktet. Jeg oppfattet at Jan var under oppfølging av Nav, sier Stanislaw, som ikke er sikker på om det var sånn.

Gitte Hanssen Koksvisk, førsteamanuensis ved Institutt for sosialantropologi på NTNU, forteller at slekt- og familiebandene var mer forpliktende før, og at det da ikke var like enkelt å forsvinne uten å bli savnet.

Han fortsetter med et mildere toneleie:
– Det var svikt fra flere sider – også min. Jeg burde ha ringt politiet, eller forsøkt å finne ut hvorfor Jan ikke svarte på telefon. Selv om utfallet ville vært det samme.

Har ikke kontakt med alle leietakere

Enhetsleder ved Helse- og velferdskontoret (HVK), Frank Meland, skriver i en e-post at kommunen ikke kommenterer enkeltsaker, men at det ikke er meldt avvik på denne saken, som de kjenner til.

– Dersom leietakeren ikke har andre tjenester utenom kommunal bolig, vil ikke kommunen ha kontakt med leietakeren utover å følge opp at husleien betales. Dersom leietakeren har andre tjenester fra kommunen og vi ikke får kontakt, kan det iverksettes tiltak.

Kommunen følger opp bekymringsmeldinger knyttet til leieboere samme dag som de blir meldt inn, opplyser Meland.

Han skriver videre at dersom husleien betales over autotrekk, vil det ikke komme varsel som må følges opp.

Ifølge etterforskningsmaterialet sto varmeovnen på 25 grader da Jan ble funnet. Meland svarer ikke på om beboerne i teglsteinsblokk på Saupstad tegner strømabonnement selv, men skriver at leietakere av kommunale boliger i noen tilfeller tegner abonnement på egen hånd, mens det i andre tilfeller er inkludert i husleien.

– Går innpå oss

Avdelingsdirektør ved Nav Lerkendal, Solvi Margrethe Dahlen, opplyser at saken kom inn

til Nav som en husleierestansesak og et varsel om utkastelse.

– Vi prøvde å ta kontakt med brukeren, men ble møtt med avslått telefon. Han fikk deretter en skriftlig invitasjon til møte med Nav, men møtte ikke. Nav kontaktet da Helse- og velferdskontoret, for å høre om de fikk kontakt med brukeren. Da heller ikke de oppnådde kontakt, ble vi enige om å gjennomføre et hjemmebesøk.

Dahlen informerer om at Nav ikke oppsøker folk uten grunn, og at etaten ikke har ansvar i slike saker. Derimot kan de ta kontakt med hjelpeapparat eller lege dersom de er bekymret for brukere.

– Vi hadde ingen antagelse om at noe var galt i denne saken, men tok kontakt i den forstand at det var restanse og med formål om å høre om hvorfor, og om vi kunne bistå med tanke på å beholde hjemmet.

– Vi er ofte delaktige i brukernes vanskelige hverdag, og dette går innpå oss. Veiledere, fagutviklere og ledere må bruke tid på å bearbeide inntrykkene.

– Digitaliserte tjenester

Gitte Hanssen Koksvisk er førsteamanuensis ved Institutt for sosialantropologi på NTNU.

Hun viser til studier fra Japan som omtaler fenomenet der folk blir liggende lenge før de blir funnet som et stort samfunnsproblem som har utviklet seg i løpet av de siste tiårene.

– Japan opplever en stor eldrebølge, lave fødselstall og at flere lever som single. Mange eldre bor alene og arkitekturen legger ikke til rette for sosiale møtepunkter, med små

leiligheter i tettbygde strøk. Dette er ikke direkte overførbart til Norge, men likevel tendenser som viser seg her.

Koksvisk forteller at fenomenet ofte er knyttet til urbanisering, da det er lettere å være anonym i en større by.

– Selv om forholdene er større i Japan, er Trondheim en stor nok by til at man kan få den samme anonymiteten. I tillegg er mange tjenester digitaliserte, som post- og banktjenester, noe som fører til at de naturlige møtepunktene forsvinner. Digitalisering trekkes ofte frem som en årsak til ensomhet.

Risikofaktorer

Koksvisk trekker frem flere risikofaktorer som øker sannsynligheten for å bli liggende lenge før man blir funnet.

– Studier fra andre land viser at det å være immigrant, ha mindre hyppige og losere personlige relasjoner, være skilt, ugift, barnløs eller ikke ha kontakt med egne barn, ha dårlig råd, falle utenfor arbeidslivet eller ha dårlig helse, er risikofaktorer. For mange er arbeidsplassen en viktig sosial arena.

Hun forteller at slekt- og familiebandene var mer forpliktende før, og at det da ikke var like

Stanislaw har reflektert mye rundt om det var riktig å la Jan bli i Trondheim, men ut fra bilder å bedømme, tror han at broren ville vært fornøyd med å få hvile på Tilfredshet kirkegård. Der ligger han blant trær, og med nærhet til Nidelven.

enkelt å forsvinne uten å bli savnet.

– At det går an å bli liggende så lenge før man blir funnet, kan vekke en følelse i folk om at staten og systemet ikke kjenner deg. Du er bare én av mange og kan forsvinne som om du aldri har eksistert.

Ifølge Koksvik kan de som arbeider med saksbehandling og offentlig styre ha de beste intensjoner. Men systemet er presset på tid og styrt av hvordan standardforløp av oppfølging skal være.

– Den personlige kontakten kan bli borte, fordi de som arbeider med dette mangler rom til å vise omsorg. Eldreomsorgen er et godt eksempel: De ansatte er overarbeidet og underbemannet. Noen legger merke til problemene, men det er ikke alltid klart hvem som har ansvar og skal følge opp. Brukerne kan falle mellom to stoler.

Også en studie fra England og Wales publisert i november 2023, viser at antallet som blir liggende døde lenge før de blir funnet, har steget i løpet av de siste 40 årene.

– Ett til to dødsfall

Per-Irene Støen, direktør i Trondheim eiendom, opplyser at Trondheim kommune hvert år

opplever ett til to dødsfall hvor *leietakere i kommunens utleieboliger* blir liggende en stund før de blir funnet, men at det er svært sjelden de blir liggende lenge.

Ifølge ham har kommunen i løpet av de siste 20 årene hatt i underkant av ti saker der leietakeren har blitt liggende så lenge at det har vært behov for renovering av boligen.

Støen opplyser videre at tallene har vært stabile i løpet av de siste 20 årene.

Ifølge politiadvokat ved Trøndelag politidistrikt, Bente Lind, tok politiet i 2020 en gjennomgang av 155 anmeldte mistenkelige dødsfall i Trøndelag fra året 2019.

Av disse skal det ha vært 12 personer som ingen hadde sett i live senere enn sju dager før de ble funnet døde i et hus eller i en leilighet.

– Blir i Norge for alltid

Vi vet ikke om Jan ble vitne til at Halvor Egner Granerud ble tidenes mestvinnende norske herrehopper med 12 seiere i verdenscupen den 21. november 2021, da han floy inn til gull i Nizhny Tagil i Russland.

Det som derimot er sikkert, er at Jan ikke døde dagen han ble funnet, og den som ble stående som offisiell dødsdato.

Ved obduksjon ble det ikke påvist sikker dødsårsak, men omstendighetene taler for et naturlig dødsfall av typen plutselig død, står det i etterforskningsmaterialet.

Jan ble i høst satt ned i urne på Tilfredshet kirkegård i Trondheim.

Stanislaw har reflektert mye rundt om det var riktig å la det bli brorens siste hvilested. Men prosessen med å få urnen fraktet til Polen ville vært både komplisert og kostbar. Dessuten husker han at Jan sa «*jeg tror jeg blir i Norge for alltid*».

Og sånn ble det. Han blir i Norge for alltid.
– Generasjonene som kommer etter meg er tilsynelatende mindre opptatte av å stelle gravene, så kanskje er det best at Jan ligger på anonym minnelund i Trondheim. Jeg har forstått at noen passer på at det er fint og ryddig. Og ut fra bilder å bedømme, ligger han på et sted jeg tror han kunne tenke seg å bo. I et rolig område, blant trær, og med nærhet til Nidelven. Stanislaw minnes broren som en god mann. Han håper Jan vil leve videre gjennom denne artikkelen.

kari-anne.aarvag@adresseavisen.no